

Jørn Vestergaard
professor i strafferet

+45/21 60 26 80
jv@jur.ku.dk
<http://jura.ku.dk/jv>

14.12.2018

Kommentarer til dele af Justitsministeriets lovudkast af 20.11.2018 til ny selvstændig bestemmelse om "psykisk vold"

Justitsministeriets udkast:

»§ 243. Den, som tilhører eller er nært knyttet til en andens husstand eller tidligere har haft en sådan tilknytning til husstanden, og som gentagne gange over en periode udsætter den anden for nedværdigende, manipulerende eller krænkende adfærd, der er egnet til utilbørligt at styre den anden, straffes for psykisk vold med bøde eller fængsel indtil 3 år.«

Bemærkninger:

1. Selvstændig kriminalisering af visse former for grov psykisk mishandling eller forulempelse af nærtstående må i lyset af alt foreliggende betragtes som velbegrundet. En sådan kriminalisering kendes i forskellige udformninger fra vore nærmeste nabolande.

2. Nogle af udtrykkene i lovudkastet kan give anledning til unødigt tvivl og usikkerhed, hvilket dels kan modvirke en effektiv retshåndhævelse, dels vil kunne udsætte forurettede for unødigt krænkelser under sagens behandling hos politi og domstole. Ordlyden i en ny bestemmelse og placeringen af denne i straffeloven vil selvsagt være af en vis betydning, om end den praktiske afgrænsning af reglernes anvendelse hos anklagemyndigheden og ved domstolene først og fremmest vil bero på bemærkningerne om anvendelsesområdet i forarbejderne. Det må i øvrigt forventes, at politiets virksomhed på området vil være afhængig af helt andre faktorer end lovbestemmelsens ordlyd, herunder politisk fokus og interne prioriteringer. Dette betyder dog ikke, at den sproglige udformning af bestemmelsen er uden praktisk relevans. Gennemslagskraften af en selvstændig kriminalisering kan således til dels bero på, hvilke begreber der anvendes i selve bestemmelsen, samt hvor i loven denne placeres.

3. Begrebet "psykisk vold" er næppe særlig hensigtsmæssigt i lovgivningsmæssig sammenhæng, selv om udtrykket anvendes på det sociale område og i den offentlige debat. Traditionelt forbindes "vold" med et legemsangreb, en fysisk legemskrænkelser. Sådan er opfattelsen formentlig både blandt fagfolk og i almenheden.

Det ville være formålstjenligt at placere deliktet i straffelovens kap. 27 som en fredskrænkelser, f.eks. i § 265, som i øjeblikket er ledig efter ophævelsen i 2012 af den tidligere bestemmelse om tilhold. Her ville bestemmelsen komme til at stå lige foran § 266 om alvorlige trusler, hvilket ville indebære en vis indholdsmæssig sammenkædning.

Hvis bestemmelsen placeres i § 265, kan der hentes inspiration fra bestemmelsen i Brottsbalken 4 kap § 4 a, der handler om "grov fridskrænkelser". I en dansk sammenhæng kunne vendinger som "groft

forulemper" eller "grov forulempelse" måske anvendes. Udtrykket "forulemper" anvendes i § 123 om vidnetrusler mv.

Hvis det fastholdes, at den nye bestemmelse skal stå i § 243, kunne det overvejes i stedet for begrebet "psykisk vold" at anvende begrebet "mishandling", f.eks. sådan som det kendes i norsk straffelov §§ 242-243 ("mishandling i nære relasjoner") eller i sammensætninger som "psykisk mishandling" eller "psykisk overgreb".

4. Udtrykket "som tilhører eller er nært knyttet til en andens husstand eller tidligere har haft en sådan tilknytning til husstanden" dækker trods sin ordrigdom næppe alle relevante tilfælde. Det er ikke svært at forestille sig grove krænkelse i nuværende eller tidligere kæresteforhold, hvor der ikke har været tale om fællesskab i tilknytning til en bestemt husstand. Det vil nok være mere formålstjenligt at benytte velkendte og indarbejdede begreber som "nærtstående" eller "nærmeste pårørende" og at redegøre udførligt for anvendelsesområdet i bemærkningerne til lovforslaget.

Alternativt forslag 1)

»§ 265. Med bøde eller fængsel indtil 3 år straffes den, som i oftere gentagne tilfælde groft forulemper en nuværende eller tidligere nærtstående med truende, forhånende eller nedværdigende handlinger. «

Alternativt forslag 2)

»§ 243. Med bøde eller fængsel indtil 3 år straffes den, som gør sig skyldig i grov psykisk mishandling ved i oftere gentagne tilfælde at udsætte en nuværende eller tidligere nærtstående for truende, forhånende eller nedværdigende handlinger. «

5. Den foreslåede strafferamme svarer til den hidtil kendte i § 244. Ved lov 718 af 8. juni 2018 blev der indsat et stk. 2 i § 244 med følgende ordlyd:

»Stk. 2. Begås forhold, der er nævnt i stk. 1, gentagne gange over en periode af en person i eller nært knyttet til den forurettedes husstand, uden at forholdet er omfattet af § 245, kan straffen stige til fængsel indtil 6 år.«

En tilsvarende bestemmelse bør med den fornødne tilpasning indsættes i den foreslåede § 243, alternativt i § 265. Det skal i den sammenhæng tages i betragtning, at den foreslåede § 243 omfatter gerningsmomentet "gentagne gange over en periode", hvilket derfor ikke tillige kan indgå som en særlig skærpende omstændighed ved strafforhøjelse. Bestemmelsen herom kunne f.eks. have følgende ordlyd:

»Stk. 2. Begås forhold som nævnt i stk. 1 under særligt skærpende omstændigheder eller i gentagelsestilfælde, kan straffen stige til fængsel indtil 6 år.«

Ved at indsætte en sådan bestemmelse om strafforhøjelse ville den meget hypotetiske mulighed for at henføre særligt grove tilfælde under § 245, stk. 2, blive uaktuel. Også i denne relation vil en ny selvstændig bestemmelse kunne få afgørende betydning for den faktiske retsstilling, idet § 245, stk. 2, så godt som aldrig anvendes i sager om overgreb af den type, som den foreslåede bestemmelse retter sig imod.

Indsættelse af et særskilt stykke om strafforhøjelse ville desuden indebære, at den del af lovudkastet, som vedrører en tilføjelse til § 247, kunne udgå. Den i lovudkastet foreslåede tilføjelse til § 247 ville alene indebære adgang til forhøjelse af straffen med indtil det halve, dvs. op til fængsel i 4 år og 6 måneder, ikke

som i den nye § 244, stk. 2, op til fængsel i 6 år, hvilket ved en sammenligning af forholdenes karakter ikke forekommer velbegrundet.

6. Gerningsmomentet "egnet til utilbørligt at styre den anden" kan give anledning til ganske megen tvivl og dermed til modforestillinger og anfægtelser i konkrete sager. Uanset at der ikke er krav om, at virkningen faktisk skal være indtrådt i det konkrete tilfælde, kan det forventes, at en forsvarer typisk vil gøre gældende, at tiltaltes adfærd ikke ville kunne anses som egnet til at være styrende. I den forbindelse vil det kunne blive ganske belastende for den forurettede at skulle redegøre for, hvordan vedkommende oplevede og reagerede på gerningspersonens forulempelser. Det ville være formålstjenligt helt at udelade denne passus af deliktsbeskrivelsen. Det afgørende må være, om gerningspersonens handlinger i sig selv objektivt set overskrider visse grænser. En sådan lovgivningsteknik kendes i andre sammenhænge, hvor bestemmelser ikke foreskriver noget om den strafbare handlingens egnethed til at virke krænkende, men alene beskriver selve handlingens karakter. I § 266 b om diskriminerende ytringer tales der således om at "personer trues, forhånes eller nedværdiges".

7. Det vil kunne give anledning til stor tvivl og uenighed, om en handling er "manipulerende". For at undgå unødigt og potentielt krænkende bevisførelse om dette vil det være formålstjenligt at undlade brug af begrebet, der i sammenhængen i øvrigt forekommer helt unødvendigt som gerningsmoment. I stedet kan en variant af den fra § 266 b kendte vending at "trues, forhånes eller nedværdiges" med fordel bruges. Dermed indkredses det væsentlige, og det udelukkes ikke derved, at der i lovbemærkningerne kan redegøres for, at formålet med og virkningen af sådanne handlinger kan være manipulation, hvilket imidlertid ikke bør være et selvstændigt bevistema.

8. Udtrykket "over en periode" anvendes som nævnt også i den nyligt indsatte bestemmelse i § 244, stk. 2. Alligevel vil denne del af den foreslåede ordlyd kunne give anledning til usikkerhed. I stedet kunne det måske være formålstjenligt at anvende begrebet "i oftere gentagne tilfælde", sådan som det f.eks. kendes i § 233 om rufferi. Derved undgås det i øvrigt, at der opstår uensigtsmæssig tvivl om, hvorvidt "gentagne gange" også omfatter nogle få gange med mere eller spredte mellemrum. Sådanne forhold bør ikke være omfattet af bestemmelsen, da det ville svække dens anseelse og dermed dens praktiske anvendelse.

9. Uanset bestemmelsens ordlyd kan det forventes, at den i praksis især vil finde anvendelse i tilfælde, hvor der også kan dømmes for fysisk legemskrænkelse. Derved kan der imidlertid godt skabes en præcedens, der også fremmer bestemmelsens anvendelse i sager, der udelukkende omfatter psykiske forulempelser. I den forbindelse vil det være vigtigt, at der i sager om både og straffes efter såvel § 244 som den nye bestemmelse i sammenstød, således at det derved tilkendegives, at der er tale om to selvstændige krænkelser, om end disse kan indgå i et samlet kompleks.

Den 14. december 2018

Med venlig hilsen,

Jørn Vestergaard,
professor i strafferet